

4. Гурочкіна В.В., Кравченко Л.В. Стратегічний аналіз корпоративної соціальної відповідальності промислових підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. № 3. Том 3. С. 198-205. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/4068/3/2890_IR.pdf
5. Гурочкіна В.В. Оцінювання реалізації принципів корпоративної соціальної відповідальності на вітчизняних підприємствах. *Економіка, бізнес-адміністрування, право*. 2017. Вип. № 2 (2). С. 162-173. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/2957/1/3181_IR.pdf
6. Індекс ESG прозорості українських компаній (ESG Transparency Index 2020). URL: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/12/Index-2020.pdf>
7. Рейтинг компаній, дружніх до родин 2021. URL: https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/10/ranking_results_report_final.pdf
8. Зайцева-Чіпак Н. О., Саприкіна М. А., Гондюл О. Д. Дослідження «Future of Work 2030: як підготуватись до змін в Україні» реалізовує Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» (Career Hub, експертна платформа) в межах програми «Мріємо та діємо». URL: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/07/Future-of-Work-research-Ukr.pdf>
9. Швед В. В. Китайська система соціального кредиту : ключові особливості та можливість використання в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць*. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2021. № 2 (77). С. 41-53.
10. Швед В.В., Скалацький С.А. Соціально-економічна ефективність культури та етики. *Кримський економічний вісник*. № 5. 2013. С. 297-299

Чорна Л.О., доктор економічних наук, професор,
професор кафедри управління та адміністрування
Житомирський інститут Міжрегіональної
Академії управління персоналом
Воронова Ю.С. магістрант 2-го року підготовки,
спеціальність «Менеджмент»,
Вінницький інститут Університету «Україна»
Шеремета О.В. магістрант 2-го року підготовки,
спеціальність «Менеджмент»,
Вінницький інститут Університету «Україна»

СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА ЙОГО РІЛЬ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

STRATEGIC MANAGEMENT AND ITS ROLE IN THE SYSTEM OF THE MANAGEMENT ENTERPRISES

Анотація: В статті проводиться теоретичний аналіз змісту стратегічного менеджменту та розглядається його роль в системі управління підприємством.

Ключові слова: менеджмент, стратегічний менеджмент, підприємство.

Abstract: The article provides a theoretical analysis of the content of strategic management and considers its role in the enterprise management system.

Key words: management, strategic management, enterprise.

Постановка проблеми. В Україні триває системна економічна криза, внаслідок чого рівень невизначеності умов та перспектив функціонування підприємств сфери послуг залишається доволі високим. Суттєво знижується ефективність діяльності підприємств, яка виявляється у необхідності застосування сучасних засобів у сфері прийняття управлінських рішень в цілому, стратегічного менеджменту зокрема. Також є тенденції у зниженні показників прибутковості, зменшенні обсягів випуску продукції, скороченні чисельності персоналу, погіршенні загальних фінансових результатів господарювання тощо. Враховуючи вищенаведене варто відзначити особливу важливість стратегічних підходів до управління підприємством, себто до стратегічного менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основним аспектам стратегічного менеджменту присвячено праці таких вчених як: Р. Акофф, І. Ансофф, Дж. Гелбрейт, П. Друкер, А. Файоль, Г. Мінцберг, Дж. Стейнер, Д. Хассі, З. Румянцева та інших. Серед вітчизняних науковців питання стратегічного управління вивчались у працях В. Горбуліна, О. Іванілова, М. Нижника, О. Кузьміна, Л. Скібіцької та О. Скібіцького, В. Віханського, Я. Жаліло, П. Гордієнко, В. Шведа, О. Омельченко, та інших.

Мета статті. Стаття покликана проаналізувати сутність та значення стратегічного менеджменту в системі управління підприємства.

Виклад основного матеріалу. Кризові умови розвитку економіки України та глобалізаційні процеси світової економіки вимагають реалізації кардинальних змін в менеджменті як на рівні підприємства, так і на рівні держави. Складність управління на сьогодні полягає в тому, що конкуренція, як важливий механізм ринку, стає все більш актуальним питанням в ринковій економіці. Тому для вітчизняних підприємств першочерговим завданням повинно стати питання акцентування уваги на стратегічному аспекті управління. Оскільки стратегічний менеджмент здійснює гнучке регулювання, своєчасні зміни, відповідно до викликів зовнішнього середовища і дозволяє досягти конкурентних переваг, що в сукупності забезпечить організації досягати своїх цілей у довгостроковій перспективі [1].

У країнах з розвинутою ринковою економікою спрямованість на організацію майбутнього стає необхідною складовою стратегічного мислення менеджерів сучасних організацій, а стратегічний менеджмент розглядається як обов'язковий елемент загальної системи управління організацією. За умов конкуренції менеджмент організації самостійно визначає цілі на майбутнє, одержує конкурентні переваги, здійснює стратегічний вибір і послідовно втілює його в програму дій [2].

Для успішної реалізації діяльності будь-якого підприємства необхідні нові підходи в розробленні стратегічного менеджменту для досягнення швидкого прориву в економіці. Необхідний вибір такої стратегії, яка б супроводжувалась різким зниженням витрат, була б високотехнологічною, легко інтегрованою в існуючу систему виробництва та управління з високою швидкістю реалізації, яка була б наповнена новаторськими ідеями. Успішним інструментом для підприємства досягання поставлених цілей – розробка стратегічних планів [3].

Стратегічні плани повинні бути зроблені так, щоб не тільки залишатися цілісними протягом тривалих періодів часу, але і бути достатньо гнучкими, щоб при необхідності можна було здійснити модифікацію і переорієнтування. Загальний стратегічний план варто розглядати як програму, що спрямовує діяльність фірми протягом тривалого періоду, даючи собі звіт про те, що конфліктна і постійно мінлива ділова і соціальна обстановка робить постійні коригування неминучими [4].

Підприємства, які застосовують механізми стратегічного менеджменту, мають самі високі темпи зростання. Натомість, підприємства, які ігнорували врахування стратегічних питань, як правило, не завжди справляються з проблемами. Досвід роботи сучасних підприємств показує, що сформований порядок прийняття й реалізація стратегічних рішень не систематизований належним чином, а фахівці й керівники слабо озброєні методологією й технологією управління. Для вирішення таких питань повинна бути сформована система стратегічного менеджменту. Її основне призначення – вчасно формувати мету розвитку, ставити проблеми й завдання, знаходити способи й організовувати досягнення цілей [5].

Стратегію організації вважають центральним поняттям у теорії стратегічного менеджменту. Термін стратегія (з грецької – мистецтво генерала) запозичено з військового лексикону, де він означає теорію та практику ведення великих бойових дій. У сучасному лексиконі це поняття переважно тлумачиться, як розроблення перспективних заходів або підходів. У теорії менеджменту термін тривалий час вживали для характеристики управління ресурсами. В процесі еволюції він набув ширшого значення і найчастіше трактується як узагальнююча модель дій, які потрібно здійснити для реалізації місії організації, досягнення певних цілей шляхом координації та розподілу ресурсів [6].

Тому, стратегічний менеджмент – це управлінська діяльність по опрацюванню і реалізації рішень, направлених на повне та ефективне використання наявних ресурсів, спрямованих на виконання завдань поставлених перед організацією на перспективу [7].

В економічній науці існує значна кількість підходів до визначень теоретичних концепцій стратегічного менеджменту. Так, наприклад Л.І. Тараш справедливо зазначає, що класичні вихідні концепції стратегічного управління не змінюються, а доповнюються новими, сучасними концепціями, основними практичними передумовами появи яких є зміна факторів, умов і меж конкуренції. Щоб зрозуміти сутність, механізми реалізації та впровадження системи стратегічного менеджменту в управління суб'єктів господарювання, спочатку потрібно дослідити та проаналізувати наукові концепції розвитку стратегічного менеджменту [8].

Значна кількість публікацій присвячена концепціям розвитку стратегічного менеджменту. Основні положення даних проблем викладені в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких: І. Ансофф [9], М. Портер [10], Г. Мінцберг [11], А. Сміт [12], І.А. Ігнат'єва [13], Л.В. Хашиєва [14] та ін. Детальніше сутність до вивчення категорії «стратегічний менеджмент» див. табл. 1.

Таблиця 1

Підходи до вивчення категорії «стратегічний менеджмент»

№	Автор	Підходи до вивчення поняття «стратегічний менеджмент»
1	І. Ансофф	Уперше запропонував стратегічний аналіз та описав стратегічні «розриви» (різниця між уявленням майбутнього і тим, у якому стані підприємство перебуває).
2	М. Портер	Сформував теорію родових стратегій, з яких підприємство може обирати стратегію за певних умов і часових параметрів. Основною

		парадигмальною постановою М. Портера виступає ідея «ланцюга цінностей» у процесі взаємодії внутрішнього та зовнішнього середовищ підприємства заради створення нових чи додаткових цінностей.
3	А. Сміт, Т. Арнольд	Стратегічний менеджмент – це процес оцінки зовнішнього середовища, формулювання цілей, прийняття рішень, їх реалізація та контроль, сфокусовані на досягнення цілей в теперішнього та майбутнього зовнішньому середовищі організації
4	Г. Мінцберг	Стратегічний менеджмент - це принцип поведінки або слідування певній моделі поведінки.
5	Д. Шендел, К. Дж. Хаттен [15]	Стратегічний менеджмент - це процес визначення взаємодії організації з її оточенням виражається через використання обраних цілей і досягнення бажаного результату шляхом розподілу ресурсів організації відповідно до ефективному плану дій.
6	А. Роувм [16]	Стратегічний менеджмент є «процесом прийняття рішень, який об'єднує внутрішні організаційні можливості з погрозами і сприятливими можливостями, наданими зовнішнім середовищем»
7	К. Хаттен [17]	Стратегічний менеджмент – це процес формування цілей організації і управління для їх досягнення.
8	А. Томпсон, А. Стрікланд, [18]	Стратегічний менеджмент - «план управління фірмою, спрямований на зміцнення її позицій, задоволення споживачів і досягнення поставлених цілей».
9	Ж. Пірса, Р. Робертсон [19]	Стратегічний менеджмент - набір рішень і дій по формулюванню і виконання стратегій, розроблених для того, щоб досягнути цілей підприємства.

Висновки. Отже, проаналізувавши відомі твердження до визначення категорії «стратегічний менеджмент» доцільно зазначити, що в умовах сьогодення, концепції потребують вивчення та подальших досліджень з метою їх адаптації до сучасних реалій організації підприємницької діяльності. Категорія «стратегічний менеджмент» дістала подальшого розвитку на основі проаналізованих визначень сутності. Нами було оновлено концепцію «стратегічний менеджмент» в розрізі використання спеціалізованих програм, які дозволяють візуалізувати практичний аспект створення управлінської стратегії в цілому та оптимізації бізнес-процесів зокрема.

Список використаних джерел

1. Ackoff R. Concept of Corporate Planning. New York: Wiley, 1970. P. 1.
2. Snyder N. How Managers plan – The Analysis of Managerial Activities Long Rang Planning. 1980. February. P. 70-76.
3. Скібіцька Л.І., Скібіцький О.М. Менеджмент. К. Центр учбової літератури. 2007. 416 с.
4. Швед В.В., Прохорова О.В., Медведкін О.В., Яковченко І.С. Стратегічне та оперативне планування: порівняльний аналіз. *Подільський науковий вісник*. №2. 2020. С. 58-65
5. Швед В., Даних О. Методологічне забезпечення стратегічного управління діяльності підприємства. *Молодий вчений*. №2. 2014. С. 60-63
6. Швед В.В., Єдинач Є.В. Стратегія підприємства: ключові характеристики та складові. *Кримський економічний вісник*. № 5. 2013. С. 294-297
7. Швед В.В., Боковець В.В. Стратегічне управління. Вінниця: ВФЕУ. 2012. 151 с.
8. Швед В.В., Омельченко О.В. Рейтингование учреждений высшего образования как основа стратегического управления высшей школой Украины. *Вестник КРАГСуУ (Теория и практика управления)*. 2019. № 22. С. 93-97

9. Омельченко О.В. Теоретичні передумови стратегічного аналізу протистояння підприємств конкурентів. *Наукові праці МАУП*. 2014. № 1. С. 183-189
10. Омельченко О.В. Діагностика стратегічної взаємодії фірм конкурентів. *Наукові праці МАУП*. 2012. № 3. С. 185-190
11. Омельченко О.В. Теоретичні передумови стратегічного протистояння підприємств-конкурентів. International Scientific Conference Formation of Modern Economic Area: Benefits, Risks, Implementation Mechanisms: Conference Proceedings, Part III, April 29. Tbilisi: SSOTU. P. 159-162.
12. Назаренко І.М. Наукові концепції розвитку стратегічного менеджменту: сутність, призначення та перспективи. URL: <http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/2260/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%9D%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%86.%D0%9C..pdf>
13. Котлер Ф., Асплунд К., Рейн І., Хайдер Д. Маркетинг мест СПб.: Стокгольмская школа экономики, 2005. 390 с.
14. Пастухова В.В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність. К. КНТЕУ. 2002. 301 с.
15. Mintzberg H. Strategy Safari: A Guided Tour Through The Wilds of Strategic Management. Free Press, 2001. 416 p.
16. Дідченко О.І. Сутність системи маркетингових стратегій управління конкурентоспроможністю підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2013. № 5. С. 69-77.
17. Ігнат'єва І.А. Стратегічний менеджмент. К. Каравела. 2008. 480 с.
18. Белова А.І. Моделювання результативності функціонування системи стратегічного управління реструктуризацією підприємств. *Вісник. Київський інститут бізнесу та технологій*. 2014. № 3. С. 3-10.
19. Тараш Л.І. Стратегическое управление через призму повышения конкурентоспособности отечественных предприятий. URL: http://www.iep.donetsk.ua/publish/sbor/all_text/12009/18.pdf
20. Ансофф И. Стратегическое управление: пер. с англ. М. Прогресс. 1989. 519 с.
21. Портер М. Конкуренція. К. Вільямс. 2000. 495 с.
22. Mintzberg H. Five Ps for Strategy California Management Review. Fall 1978. pp. 11-24.
23. Smith G. D. Business Strategy and Policy. Boston: Houghton Mifflin. 1988.
24. Ігнат'єва І.А. Стратегічний менеджмент. К. Каравела. 2008. 480 с.
25. Хашиєва Л.В. Сутність і поняття стратегічного управління. *Розвиток системи державного управління в Україні*. 2009. № 4(27).
26. Schendel D. Strategic management. Boston. Little Brown, 1979
27. Reiman A.J. School-based mentoring programs: Untangling the tensions between theory and research URL: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED329520.pdf>
28. Економічна енциклопедія: у 3 т. К. Академія. 2002. Т. 3. 952 с.
29. Thompson T. J. Strategic Management : Concept and Cases: 4th ed. Plano Business Publication. 1987.
30. Pearce J. A. Strategic Management : 2nd ed. Homewood, Ill, Richard D. Irwin, 1985.